

**LATVIJAS BRŪNĀS ŠĶIRNES GOVJU
SAGLABĀŠANAS PROGRAMMA
NO 2019.GADA UN TURPMĀK**

Rīga 2019

Saturs

Ievads

1. Saglabājamās Latvijas brūnās šķirnes govju izplatība, apjoms un raksturojošie rādītāji
2. Latvijas brūnās šķirnes govju saglabāšanas virsmērķis
3. Saglabājamās Latvijas brūnās šķirnes (LBSDz) govju selekcijas un audzēšanas mērķi
4. Saglabājamās Latvijas brūnās šķirnes govju ciltsdarba uzdevumi
5. Saglabājamās Latvijas brūnās šķirnes govju produktivitāte un funkcionālās īpašības
6. Latvijas brūnās šķirnes saglabājamo dzīvnieku atbilstības prasības
7. LBSDz dzīvnieku atlases un saglabāšanas kritēriju iedalījums pēc nozīmes
8. Pasākumi Latvijas brūnās šķirnes (LBSDz) resursu saglabāšanai
9. Ciltsgrāmatas kārtošana kārtība
10. Latvijas brūnās šķirnes govju identifikācijas sistēma
11. Govju izcelsmes reģistrācijas sistēma
12. Snieguma pārbaudes sistēma
 - 12.1 Govju ražības uzskaitē, eksterjera novērtēšana un ciltsvērtības noteikšana
13. Zootehniskā sertifikāta izsniegšanas kārtība
14. Sarkano šķirņu govju izlases principi un atlasē lietotie kritēriji
15. Vaislas buļļu sertifikācija
16. Dzīvnieku izcelšanās apstiprināšana, pielietojot DNS testu
17. Kārtība audzēšanas programmas īstenošanā

Ievads

Latvijā audzējamo mājdzīvnieku daudzveidība raksturojas ar laika gaitā noteiktu mainību. Nozīmīgs faktors ir ne tikai, pilnveidot pastāvošās dzīvnieku sugas atbilstoši mūsdienu prasībām, bet arī vienlīdz svarīgi ir saglabāt esošo dzīvnieku ģenētisko daudzveidību ar to vēlamajām raksturiezīmēm.

Piena ražošanai Latvijā, nozīmīga slaucamo govju šķirne ir Latvijas brūnā (LB). Pēc pārraudzības datiem Latvijas brūnās šķirnes govīs ir ap 28 % no kopējā skaita. Ar nolūku, lai saglabātu nepārveidotu šo šķirni, kāda tā bija pirms citu šķirņu asins pieliešanas, ir izveidota atsevišķa dzīvnieku grupa, kas tiek uzturēta slēgtā populācijā, turpmāk to saīsinātais apzīmējums **LBSDz**.

Saglabājamām Latvijas brūnās šķirnes govīm ir raksturīgas piena un gaļas ražošanas īpašības. Tās ir izturīgas un samērā pieticīgas, piemērojušās vietējiem klimatiskajiem apstākļiem, jo audzētas Latvijā vairāk kā 100 gadus. Govīs spēj ražot, pietiekoši daudz piena ar augstu olbaltumvielu un tauku saturu tajā, izmantojot lēto zāles lopbarību ar nelielām spēkbarības devām. Dzīvniekiem raksturīgas labas atražošanas spējas, izturīgas kājas un nagi. Šīs šķirnes dzīvnieki sasniedz lielāku ilgmūžību e kā citu šķirņu dzīvnieki.

Valstī audzējamo vietējo mājdzīvnieku šķirnes ir nacionāla bagātība, par kuras saglabāšanu, racionālu izmantošanu un tālāku pilnveidošanu ir atbildīga valsts un attiecīgās institūcijas šo funkciju veikšanai.

Veiksmīgas programmas realizācijas rezultātā, saglabāsies līdz šim izveidotās Latvijas brūnās šķirnes govīs ar to raksturīgajām iezīmēm, kurus varēs izmantot par pamata bāzi esošo dzīvnieku īpašību pilnveidošanā, galvenokārt saglabājot vērtīgākās saimnieciski derīgās īpašības turpmākajās paaudzēs.

1. Saglabājamās Latvijas brūnās šķirnes govju izplatība, apjoms un šķirnes raksturojošie rādītāji

1. tabula

Latvijas brūnās šķirnes ģenētisko resursu dzīvnieku raksturojums
(informācija un vidējie rādītāji par LBSDz 2018. gadā)

Rādītāji	Apraksts
Apjoms un izplatība	
Atrašanās vieta	Latvijas visos novados: Kurzemē - 23% Zemgalē - 30% Vidzemē- 41% Latgalē - 6%
Vietējais nosaukums	Latvijas brūnās šķirnes govīs
Apzīmējums	LBSDz
LBSDz populācijas dzīvnieku skaits atbilstoši saglabāšanas programmas nosacījumiem	govīs 103 teles 62
Izmantojamo vaislas buļļu skaits	45
Populācijas fenotipiskais raksturojums	
Krāsa	Sarkanīgi brūna, ar niansēm. Galva, kājas nedaudz tumšākas. Deguna spogulis tumši pelēks.
Ragi	Nelieli, vainagveidīgi liekti, balti ar melniem galiem.
Pieauguša dzīvnieka vidējais: <u>krustu augstums cm:</u> buļļiem govīm <u>dzīvmasa kg:</u> buļļiem govīm	153 133 1013 552
Ražība	Atkarībā no ēdināšanas apstākļiem vidējais izslaukums laktācijā no 3000 – 6000 kg, atsevišķu govju ražība 8300 kg piena, tauku saturs 5.90%, olbaltuma saturs 4.03%.
Citas raksturojošās īpašības	
Dzīvnieku pielietojums	Izmanto galvenokārt piena un gaļas iegūšanai.
Dzīvnieku izturība	1. izturīgas pieticīgos vai trūcīgos ēdināšanas

	apstākļos, 2. būtiski neslimo ar kāju un nagu slimībām, 3. spēcīga dzīvotspēja mazāk labvēlīgos apstākļos, 4. labi pielāgojas atšķirīgiem klimatiskiem apstākļiem, kas atšķiras no vietējiem, sevišķi izturīgas karstos klimatiskos apstākļos.
--	---

2. Latvijas brūnās šķirnes govju saglabāšanas virsmērķis

Saglabāt, daļu Latvijas brūnās šķirnes dzīvniekus, kā gēnu rezervi, bez citu neradniecīgo šķirņu asins pieliešanas nākošajās paaudzēs.

3. Saglabājamās Latvijas brūnās šķirnes (LBSDz) govju selekcijas un audzēšanas mērķi

- 3.1 saglabāt, Latvijas brūnās govju šķirnes populācijas dzīvniekos, turpmākajās paaudzēs sekojošas īpašības:
- ķermeņa uzbūves tipu, apmatojuma krāsu,
 - spēcīgu kaulu uzbūvi ar stiprām kājām un nagiem, kam ir cieta nagu zole,
 - piena tauku un olbaltuma satura sasniegtos rādītājus,
 - dzīvnieku spēju labas veselības uzturēšanai,
 - labu auglību un ilgmūžību,
- 3.2 saglabāt ar LBSDz plašāku šķirņu daudzveidību.

4. Saglabājamās Latvijas brūnās šķirnes govju ciltsdarba uzdevumi

- 4.1 Izlasīt tipiskos Latvijas brūnās govju šķirnes dzīvniekus pavairošanai,
 4.2 Sastādīt individuālos apsēklošanas plānus LBSDz iegūšanai,
 4.3 Izlasīt atbilstošos un vajadzīgos vaislas jaunbuļļus.

5. Saglabājamās Latvijas brūnās šķirnes govju produktivitāte un funkcionālās īpašības

5.1 Palielināts olbaltumvielu daudzums pienā

Saglabājamās Latvijas brūnās šķirnes govīs, salīdzinot ar citu šķirņu govīm raksturojas ar paaugstinātu olbaltuma saturu pienā. Labākajām šķirnes govīm šis rādītājs sasniedz vidēji no 3.6-3.8%. Pēdējo gadu pārraudzības dati apliecina, ka olbaltuma saturs Latvijas brūnās šķirnes govīm ir viens no augstākajiem, vidēji 3.41%.

2.tabula

5.2 Latvijas piena šķirņu un LBSDz govju produktivitātes rādītāji

Šķirne	2018.gads						2027.gads			
	Skaits	Izslaukums kg	tauku		Olbaltuma		Skaits	Izslaukums kg	Tauku saturs %	Olbaltuma saturs %
			%	kg	%	kg				
Latvijas Brūnā	22948	6608	4.34	286.3	3.36	222.5				
t.sk LBSDz	102	5302	4.69	247.2	3.49	176.3	150	5500	4.60	3.45
Angleras	317	6798	4.37	296.6	3.35	228.4				
Dānijas Sarkanā	2093	6898	4.41	302.7	3.39	235				
Holšteinas MR	34721	8183	3.97	320.8	3.22	263.8				
Zviedrijas SR	527	6790	4.45	301.3	3.36	228.5				
Holšteinas SR	10727	7291	4.23	3074.4	3.33	246.8				
Latvijas Zilā	292	5202	4.26	221.9	3.35	174.2				
Republikā vidēji										

Latvijas brūnās šķirnes govīm (LBSDz):

- piena tauku un olbaltuma satura rādītāji ir ievērojami lielāki nekā citu šķirņu govīm,
- piena olbaltumvielas ir ar paaugstinātu kazeīna daudzumu, ko apliecina iepriekšējo gadu pētījumu dati,
- pienā ir ļoti maz šķīstošā proteīna un galvenokārt visas olbaltumvielas tiek izmantotas siera gatavošanai.

5.3 Ilgmūžība un atražošanas rādītāji

Šķirne	2018. gads			
	vecums mēnešos. 1. reiz apsēklojot	apsēklojumu skaits grūsnību	atnešanās vecums mēn.	vidējais lakt. skaits
Latvijas Brūnā	18.6	1.64	28.2	3.17
t.sk LBSDz	17.8	1.74	28.7	4.67
Vācijas Sarkanā -AN	15.4	1.69	27.6	2.84
Dānijas Sarkanā	15.4	1.69	27.8	2.52
Holšteinas MR	15.2	1.76	27.1	2.32
Zviedrijas SR	15.3	1.76	27.4	2.76
Holšteinas SR	15.3	1.66	27.3	2.23
Latvijas Zilā	14.9	1.56	28.7	3.42
Republikā vidēji				2.76

Latvijas brūnās šķirnes saglabājamās govīs sasniedz vislielāko mūža ilgumu, vidēji 4.7 laktācijas.

Ekonomiski svarīgi ir sasniegt augstu govīs ražību saistībā ar pārējām svarīgām funkcionālajām īpašībām kā ilgmūžību un stipru veselību.

5.4 Kāju un nagu izturība

Pēc eksterjera lineārās vērtēšanas informācijas, 2018.gadā LBSDz govīm vidējais vērtējums kājām 4.6 punkti un nagu leņķim 4.5 punkti, kas ir labākie rādītāji salīdzinājumā ar citu sarkano šķirņu grupas dzīvnieku rādītājiem.

Latvijas brūnās šķirnes ģenētisko resursu govīm kājas un nagi ir izturīgi. Nagi ir tikai melnas krāsas, kas liecina par stipru izturību. LBSDz dzīvnieki nav tik daudz jābrāķē šo rādītāju dēļ, kā citu šķirņu dzīvnieki, piemēram Holšteinas melnraibās vai Zviedrijas sarkanraibās šķirnes govīs.

6. Saglabājamo Latvijas brūnās šķirnes govju atbilstības prasības

- 6.1 Šķirnes nosaukums - **Latvijas brūnā**, kas sastāv no četrām atsevišķām dzīvnieku izcelsmes līnijām- Potrimpi, Ullori, Odini un Rudmes, kam asinībā 50% un vairāk Latvijas brūnā šķirne.

6.2 Izcelšanās:

- zināma vismaz **četrās** priekšteču paaudzēs no tēva un mātes puses,
- dzīvniekam jā satur vismaz 50% Latvijas brūnās šķirnes izcelsme un līdz 50% pieļaujama asins pieliešana no radnieciskās Dānijas sarkanās un Angleras. Citu šķirņu izmantošana nav pieļaujama.

6.3 Produktivitāte:

4.tabula

Minimālās produktivitātes prasības govīm un telīšu mātēm

Laktācija	Produktivitāte			
	Izslaukums kg	Tauku sat. %	Olbalt. sat. %	Piena tauku un olbalt. summa kg
augstākā	4000	4,2	3,2	296

6.4 Dzīvnieka eksterjers ir novērtēts pēc spēkā esošās vērtēšanas nosacījumiem.

7. LBSDz dzīvnieku atlases un saglabāšanas kritēriju iedalījums pēc nozīmes

- 7.1 atbilstība 1.tabulā norādītām populācijas fenotipiskām un citām raksturojošām īpašībām, ievērojot 6.1 un 6.2 punktā noteiktās prasības,
- 7.2 piena olbaltuma saturs %
- 7.3 izslaukumus kg.

8. Pasākumi Latvijas brūnās šķirnes (LBSDz) resursu saglabāšanai

8.1 Vaislas buļļu izmantošana

LBSDz saglabāšanai izmantojami vaislas buļļi, kas atbilst 6.1 un 6.2 punktā noteiktām atbilstības prasībām.

Sakarā ar to, ka LBSDz atbilstošo dzīvnieku skaits ir palicis ievērojami mazs ar kuru jāveic dzīvnieku atražošana un pavairošana, pieļaujams izmantot arī tos Latvijas brūnās vaislas buļļus, kas atbilst 6.2 punktā noteiktām prasībām.

Situācijā, kad nav iespējams, izmantot tikai 6.1 punktā minēto šķirnes izcelsmes līniju un asinības vaislas buļļus, pieļaujams izņēmuma gadījumā un saskaņā ar ciltsdarba organizācijas atļauju, izmantot Latvijas brūnās šķirnes buļļus ar asinību sākot no 50% LB.

Izmantojamo vaislas buļļu saraksts pielikumā Nr 2.

Speciālo pārojumu rezultātā iegūtie jaunbuļļi, kuru vecāki atbilst minētajām prasībām, ir iekļaujami izmantojamo buļļu sastāvā turpmākai izmantošanai LBSDz saglabāšanai.

Buļļu pārbaude un dzīvnieku vērtēšana notiek pēc vispārējiem principiem, kādi norādīti spēkā esošā piena šķirņu govju Ciltsdarba programmā.

8.2 Vaislas buļļu iegūšana un izaudzēšana

No Latvijas brūnās šķirnes vaislas buļļu līnijām- Potrimpi, Ullori, Odini un Rudmes gadā jāiegūst līdz diviem dažādāku līniju buļļiem, kuri atbilst šīs programmas nosacījumiem.

8.2.1. Ciltsdarba organizācija, kas organizē Latvijas brūnās šķirnes govju saglabāšanas programmu:

- sastāda individuālo govju apsēklošanas plānu, ko nodod ganāmpulka īpašniekam izpildīšanai,
- iesaka Ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijām nepieciešamos bullišus spermas ražošanai līdz 200 devām no viena buļļa,
- abas iepriekš minētās organizācijas kopā izvērtē saražoto un izlietoto bioprodukta daudzumu un pieņem lēmumu par konkrētā bioprodukta daudzuma saglabāšanu, palielināšanu vai samazināšanu.

8.2.2 Ganāmpulka īpašniekam:

- govīs, kuras reģistrētas LBSDz programmā, jāapsēklo ar Ciltsdarba organizācijas norādītiem buļļiem, kas atrodas attiecīgā gada govju apsēklošanas plānā,
- pēc bullīša piedzimšanas, 1 nedēļas laikā tas jāpaziņo Ciltsdarba organizācijai, kura pieņem lēmumu par konkrētā buļļa turēšanu audzēšanai LBSDz programmas realizācijas vajadzībām vai citiem nolūkiem.

8.3 Jauno vaislas buļļu vecāku prasības

Buļļu mātes - govīs kuras atbilst LBSDz atbilstības prasībām.

Eksterjers – apmatojuma krāsa sarkanīgi brūna, ķermeņa uzbūve ar spēcīgu kaulu uzbūvi, eksterjers bez nozīmīgiem trūkumiem. Tesmeņa attīstība- stingrs priekšējās un aizmugurējās daļas pieslēgums, stingra centrālā saite. Kājas un nagi novērtēti ar 5 punktiem.

Minimālās produktivitātes prasības bulļu mātēm

Laktācija	Produktivitāte			
	Izslaukums kg	Tauku sat. %	Olbalt. sat. %	Piena tauku un olbalt. summa kg
Augstākā	5200	4,2	3,2	384

Bulļu mātēm, izņēmumu gadījumos pieļaujams samazināt produktivitātes prasībās, kad nav sasniegti noteiktie rādītāji un jāiegūst šķirnes saglabāšanai svarīgs dzīvnieku izcelsmes līnijas pārstāvis.

Bulļu tēvi ir Latvijas brūnās šķirnes bulļi, kas atbilst LBSDz prasībām un pēc pēcnācēju rādītājiem ieguvuši augstāko produktivitātes un eksterjera vērtējumu.

8.4 LBSDz saglabāšanas programmā reģistrējamas teles sākot no 6 mēnešu vecuma un slaucamās govīs, kas atbilst 4. punkta prasībām un vaislas bulļi, kas reģistrēti Ciltsgrāmatā un atbilst 6.1, 6.2, 6.3 punkta prasībām.

8.5 Šķirnes saglabāšanas darba organizācija

Latvijas brūnās šķirnes govju saglabāšanas procesā ir iesaistītas dažādu nozīmju organizācijas, kā dzīvnieku audzēšanas saimniecības, ciltsdarba organizācijas un Zemkopības ministrija. Katrai no minētajām organizācijām ir sava nozīme šķirnes saglabāšanā un tās tālākā attīstībā.

Dzīvnieku audzēšanas saimniecības – ganāmpulki, kuros atrodas dzīvnieki, kas atbilst šķirnes prasībām un tiek veikts šķirnes ģenētisko resursu saglabāšanas darbs saskaņā ar izstrādāto un apstiprināto šķirņu saglabāšanas programmu. Lai ganāmpulka dzīvnieki tiktu iekļauti šķirnes saglabāšanas programmā:

- tiem jābūt pārraudzībā un reģistrētiem atbilstoši noteiktajai kārtībai,
- dzīvnieku īpašniekiem jāiesniedz pieteikums (pēc pielikuma Nr 1 formas) ciltsdarba organizācijā par dzīvnieka izvērtēšanu atbilstībai šķirnei.

Pēc dzīvnieka iekļaušanas šķirnes saglabāšanas programmā, dzīvnieka īpašniekam jāpilda visi ciltsdarba organizācijas ieteikumi šķirnes dzīvnieku:

- audzēšanā - ievērojot un nodrošinot normatīvos dokumentos noteikto kārtību,
- saglabāšanā - ciltsdarba organizācijai savlaicīgi dara zināmu notikumu par dzīvnieku brāķēšanu un pārvietošanu uz citiem ganāmpulkiem.
- pavairošanā - strādā pēc individuāla govju apsēklošanas plāna, izmantojot, tikai ciltsdarba organizācijas norādītos vaislas bulļus.

Piedzimstot bullītim no govīm, kuras produktivitāte sasniedz vai pārsniedz minimālās prasības (5.tabula), jāpaziņo ciltsdarba organizācijai par piedzimušo bulli nedēļas laikā no tā dzimšanas dienas.

Dzīvnieku īpašniekam, nepildot šķirnes saglabāšanas programmas prasības, dzīvnieki tiek izslēgti no šīs programmas.

Ciltsdarba organizācijas - šķirnes saglabāšanas kompleksa darba veikšanā kopīgi strādā trīs organizācijas – šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācija, ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijas un Lauksaimniecības datu centrs –LDC:

Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācija:

- organizē šķirnes dzīvnieku saglabāšanas darbu atbilstoši apstiprinātai programmai,
- izvērtē pieteiktos dzīvniekus šķirnes atbilstībai un sniedz atzinumu par dzīvnieku iekļaušanu vai neiekļaušanu šķirnes saglabāšanas programmā,
- kārtu uzskaiti par šķirnes saglabāšanas programmā iekļautajiem dzīvniekiem,
- izstrādā un nosaka govju individuālo apsēklošanas plānu,
- plāno jaunbuļļu iegūšanu ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijām,
- sniedz informāciju ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijām par konkrētu jauno buļļu iepirkšanu mākslīgās apsēklošanas vajadzībām,
- iesniedz LDC sarakstu par šķirnes saglabāšanas programmā iekļautajiem dzīvniekiem,
- nepieciešamības gadījumā izstrādā papildinājumus vai izmaiņas šķirnes ģenētisko resursu saglabāšanas programmā.

Ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijas pēc ciltsdarba organizācijas norādījuma:

- nodrošina bioprodukta saražošanu līdz noteiktam daudzumam par kuru vienojas ar ciltsdarba organizāciju,
- veic jaunbuļļu pārbaudi,
- nodrošina dzīvnieku īpašnieku pieprasījumu ar nepieciešamo buļļu bioproductu,

Lauksaimniecības datu centrs:

- pēc saņemtās informācijas, no ciltsdarba organizācijas, par šķirnes dzīvnieku saglabāšanas programmā iekļautajiem dzīvniekiem, kopējā datu bāzē nodrošina atsevišķa reģistra izveidošanu,
- sagatavo nepieciešamo informāciju pēc ciltsdarba organizācijas pieprasījuma par LBSDz saglabāšanas ganāmpulkiem un to dzīvniekiem,

Zemkopības ministrija:

- koordinē šķirnes saglabāšanas darbu valstī,

- izstrādā un nodrošina valsts finansiālo atbalstu ganāmpulku īpašniekiem, ciltsdarba organizācijai un Ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijām šķirnes saglabāšanas darba veikšanai.

9. Ciltsgrāmatas kārtošana kārtība

Ciltsgrāmata ir informācijas krājums par dzīvnieku izcelšanos, produktivitāti un ciltsvērtību. Šāda informācija nepieciešama, lai veiktu selekcijas rezultātu apkopošanu un analīzi. Pamatojoties uz šiem datiem, tiek noteikti turpmākie selekcijas kritēriji, to sasniegšanas iespējas un ciltsdarba programmas izstrādāšana.

Ciltsgrāmatas kārtošanas un uzturēšanas kārtību nosaka Ministru kabineta noteikumi. Pamatojoties uz šiem noteikumiem, Latvijas brūnās šķirnes saglabājamo govju ciltsgrāmatai ir galvenā daļa, kas sadalās A2 un A3 sadaļās:

A2 - dzīvnieki atbilst 6.1, 6.2 punkta un 10. tabulas - Minimālās produktivitātes prasības govju uzņemšanai ciltsgrāmatā,

A3 - dzīvnieki atbilst 6.1, 6.2 un 6.4 punkta prasībām.

10.tabula

Minimālās ražības prasības govju uzņemšanai ciltsgrāmatas A2 sadaļā

Laktācija	Produktivitāte			
	Izslaukums, kg	Tauku saturs %	Olbaltuma saturs %	Piena tauku un olbaltuma summa, kg
augstākajā	4000	4.2	3.2	296

Govij piešķirot šķirnes saglabāšanas statusu, biedrība izvērtē konkrēto dzīvnieku un reģistrē atbilstošā ciltsgrāmatas sadaļā.

Ciltsdatba organizācija, kas vienojusies ar ganāmpulka īpašnieku par Latvijas brūnās šķirnes saglabājamo dzīvnieku audzēšanas programmas realizēšanu, veic atbilstošo dzīvnieku reģistrēšanu ciltsgrāmatā. Ciltsgrāmata tiek kārtota un uzturēta elektroniskā veidā Lauksaimniecības datu centra datu bāzē.

10. LATVIJAS BRŪNĀS ŠĶIRNES GOVJU IDENTIFIKĀCIJAS SISTĒMA

Piena šķirņu govju identifikācijas sistēma ietver sekojošus elementus: krotālijas, lai identificētu dzīvniekus individuāli, elektronisku datu bāzi, pases eksportējamiem dzīvniekiem (pārējiem pēc ganāmpulka īpašnieka izvēles), individuālus reģistrus katrā saimniecībā.

Mūsu valstī identifikācijas sistēmu nodrošina Lauksaimniecības datu centrs (turpmāk Datu centrs), atbilstoši Eiropas Komisijas 2004.gada 29.aprīļa Regulas (EK) Nr. [911/2004](#), 13rk o īsteno Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu Nr. [1760/2000](#) attiecībā uz krotālijām, pasēm un saimniecības reģistriem, regula Nr. [911/2004](#). Elektroniskās sistēmas uzturēšanai izveidota elektroniskā datu bāze.

Liellopu apzīmēšanai izmanto divpusējas, elastīgas, vienreiz izmantojamas dzeltenas krāsas plastikāta krotālijas, kuru augstums – 45 mm, platums – 55 mm, rakstu zīmju minimālais augstums – 5 mm un uz kurām neizdzēšami uzdrukāts dzīvnieka identitātes numurs un svītru kods. Datu centra piešķirtais identitātes numurs sastāv no 14 zīmēm. Katru liellopu apzīmē ar divām krotālijām, kas satur identisku informāciju.

Liellopus, kas ievesti no valsts, kura nav Eiropas Savienības dalībvalsts un jaundzimušos teļus, 20 dienu laikā pēc teļa piedzimšanas un pēc liellopu ievietošanas novietnē, apzīmē ar krotālijām, iestiprinot tās abās ausīs.

Datu centrs izdod liellopa pasi, ja dzīvnieku izved uz citu Eiropas Savienības dalībvalsti, ja to pieprasa trešās valsts kompetentā iestāde, vai, ja to pieprasa dzīvnieka īpašnieks.

Novietnes reģistru veido un rakstiski vai datorizēti uztur dzīvnieku turētājs. Novietnes dzīvnieku reģistrs atrodas pie turētāja, un to glabā vismaz trīs gadus pēc pēdējā reģistrētā dzīvnieka pārvietošanas vai likvidēšanas.

Tīršķirnes dzīvniekiem, kas atbilst reģistrēšanai vai reģistrēti Ciltsgrāmatas galvenajā daļā, pēc pieprasījuma sagatavo un izsniedz zootehnisko sertifikātu.

Dzīvniekiem, kas neatbilst reģistrēšanai ciltsgrāmatas galvenajā daļā, pēc pieprasījuma sagatavo un izsniedz izcelsmes apliecinājumu (3. pielikums)

11. Govju izcelsmes reģistrācijas sistēma

Dīvnieku izcelsmes reģistrācijas sistēma ietver sekojošus elementus: jaundzimušo reģistrācija, dzīvnieka ciltskartīte, izcelsmes apliecinājums vai Zootehniskais sertifikāts, sertificēts vaislinieks, sertificēts vaislas materiāls, mākslīgās apsēklošanas vai dabīgās apļecināšanas reģistrācija elektroniskā datu bāze.

Govju izcelsmes reģistrācijas sistēmu nodrošina Datu centrs.

Datu centra datu bāzē reģistrē tikai tos mākslīgās apsēklošanas, vai dabīgās apļecināšanas notikumus, kas veikti izmantojot sertificētus vaisliniekus, vai sertificētu vaislas materiālu. Jaundzimušajiem dzīvniekiem izcelšanās datus no tēva puses reģistrē, ja pēcnācējs iegūts no sertificēta vaislinieka vai tā vaislas materiāla.

Vaislinieku un vaislas materiāla izcelšanās apliecinājumu, zootehnisko sertifikātu un izmantošanas sertifikātu izsniedz Šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizācijas Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

Vaislas lauksaimniecības dzīvnieka īpašnieks nodrošina ar izcelsmes sertifikātu pārdošanai paredzētu vaislas lauksaimniecības dzīvnieku, tā spermu, olšūnu un embriju, Latvijā ievestu vaislas lauksaimniecības dzīvnieku, tā spermu, olšūnu un embriju.

Visus iegūtos datus par dzīvnieku viņa dzīves laikā ieraksta dzīvnieka individuālās uzskaites kartītē jeb ciltskartītē. Šķirnes dzīvnieka ciltskartītes paraugu, sadarbībā ar Datu centru, izstrādā audzētāju organizācijas. Elektroniski ciltskartīti kārtu datu centrs un tā ir pieejama Datu centra ciltsdarba un pārraudzības informācijas datu bāzē.

Govs ciltskartītē ieraksta šādus datus par dzīvnieku: dzimšanas datumu, vietu, ganāmpulka reģistra numuru, īpašnieku, govus identifikācijas numuru, šķirni un asinību, izcelšanos četrās paaudzēs, govus ražību un ciltsvērtību, eksterjera lineāro vērtējumu, informāciju par ierakstīšanu ciltsgrāmatā, izmantošanu embriju ražošanai, kā arī gadījumus, ja dzīvnieks izmantots par recipientu, pārstādot embrijus, priekšteču ražību, produktivitāti, atražošanas rādītājus, informācija par veiktajiem izmeklējumiem attiecībā uz tām slimībām, kuras organizācija ir noteikusi par ekonomiskajām slimībām (slimības, kas var radīt būtiskus zaudējumus dzīvnieka īpašniekam).

Vaislas buļļa ciltskartītē ieraksta šādus datus par dzīvnieku: dzimšanas datumu, vietu, ganāmpulka reģistra numuru, īpašnieku, buļļa identifikācijas numuru, šķirni un asinību, izcelšanos četrās paaudzēs, sieviešu kārtas priekšteču ražību un ciltsvērtību, buļļa mātes eksterjera lineāro vērtējumu, buļļa eksterjera

vērtējumu informāciju par ierakstīšanu ciltsgēnētā, pārraudzības datus un vaislas darbību.

12. Snieguma pārbaudes sistēma

Snieguma pārbaude — sastāv no kvantitatīviem un kvalitatīviem datiem par dzīvnieka produktivitāti, eksterjeru, kā arī citiem ģenētiskās kvalitātes noteikšanai nepieciešamiem datiem, kurus dokumentē Lauksaimniecības datu centra datu bāzē, izvērtē un paziņo atbilstoši spēkā esošai kārtībai.

12.1. Govju ražības uzskaitē, eksterjera novērtēšana un ciltsvērtības noteikšana

Govju ražības, eksterjera un veselības datu uzskaitē veic Lauksaimniecības datu centrs atbilstoši ICAR, INTERBULL un valsts normatīvo aktu noteiktajai kārtībai.

Eksterjeru vērtē pēc vienotas metodikas kā pārējām piena šķirnēm.

Ciltsvērtības noteikšanai izmanto paša dzīvnieka ražības, eksterjera, veselības un tā priekšteču datus.

Ciltsvērtību parāda selekcijas indeksos.

Produktivitātes un somatisko šūnu ciltsvērtības aprēķināšanai izmanto daudzlaktāciju randomās regresijas kontroles dienas modeli.

Dzīvnieka snieguma pārbaudes un ģenētiskās vērtības informācija atrodas Lauksaimniecības datu centrā elektroniskā veidā.

Novērtēšanu veic 3 reizes gadā, saskaņā ar **INTERBULL** noteikto grafiku, rezultātus publicējot Datu centra interneta mājas lapā,

- Latvijas vaislas buļļu ģenētiskais novērtējums no 2007. gada piena produktivitātes pazīmēm, bet no 2011. gada somatisko šūnu skaita pazīmei iekļauts oficiālā starptautiskā ģenētiskā novērtējuma iegūšanai,

- no 2012. gada ciltsvērtība tiek noteikta arī piena atdeves ātruma un temperamenta pazīmēm, bet sākot ar 2012. gada 1. ceturksni, tiek pārrēķināti ģenētiskie parametri ķermeņa uzbūves pazīmēm.

13. Zootehniskā sertifikāta izsniegšanas kārtība

Zootehnisko sertifikātu izsniedz tīršķirnes dzīvniekiem, kas atbilst vai reģistrēti ciltsgrāmatas pamatdaļā un atbilst šīs programmas 6. punkta nosacījumiem, pēc ganāmpulka īpašnieka pieprasījuma. Zootehnisko sertifikāta forma un saturs noteikts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2016/1012.

14. Sarkano šķirņu govju izlases principi un atlasē lietotie kritēriji

Dzīvnieku izlases princips - audzēšanai un pavairošanai izlasa dzīvniekus, kuri atbilst 6. punkta prasībām.

Atlases kritēriji – dzīvniekus atlasa audzēšanai un izvērtē pēc to individuālās produktivitātes, eksterjera, veselības, funkcionāliem, aprēķināto ciltsvērtības indeksu rādītājiem un izcelšanās informācijas.

15. Vaislas bulļu sertifikācija

Sertificē vaislas bulļi ja :

- 15.1 atbilst 6. punkta prasībām,
- 15.2 audzētāju organizācija noteikusi audzēt bioprodukta iegūšanai,
- 15.3 izcelšanās atbilstība noteikta ar DNS testu,
- 15.4 reģistrēti Ciltsgrāmatas pamatdaļā.

16. Dzīvnieku izcelšanās apstiprināšana, pielietojot DNS testu

Dzīvnieka izcelšanās tiek reģistrēta pamatojoties uz pirm dokumentos uzrādīto informāciju par apsēklošanu un piedzimšanu. Precīza informācija par dzīvnieka izcelšanos ir nepieciešama ticama vaislas bulļu vērtējuma iegūšanai un paša dzīvnieka atbilstošas izcelsmes apliecināšanai un ciltsgrāmatā reģistrēto dzīvnieku izcelsmes kontrolei. Selekcijas darbā ir būtiski izslēgt jebkādu neprecīzu informāciju.

Izcelsmi nosaka izmantojot DNS testu, kas apliecina atbilstību vai neatbilstību norādītajiem vecākiem.

Izcelšanās ar DNS metodi jāapstiprina:

- 16.1. dzīvniekiem ar neskaidru informāciju par norādītajiem vecākiem,
- 16.2. visiem vaislas bulļiem, nosakot atbilstību pēc tēva un mātes,
- 16.3 ciltsgrāmatā reģistrētiem dzīvniekiem izlases kārtībā,

16.4. dzīvniekiem pēc īpašnieka pieprasījuma.

17. Kārtība audzēšanas programmas īstenošanā

17.1. Audzēšanas programmu izstrādā atzīta ciltsdarba organizācija saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. Gada 8. jūnija Regulas (ES) 2016/1012 par zootehniskajiem un ģeoloģiskajiem nosacījumiem dzīvnieku audzēšanai, tīršķirnes vaislas dzīvnieku, krustojuma vaislas cūku un to reproduktīvo produktu tirdzniecībai, nosacījumiem,

17.2. Ganāmpulka īpašnieks, kurš vēlas īstenot savā ganāmpulkā izstrādāto programmu, vienojas rakstiskā veidā ar ciltsdarba organizāciju par tās izpildi,

17.3 Ciltsdarba organizācija, kas vienojusies ar ganāmpulka īpašnieku par ciltsdarba programmas realizēšanu, veic atbilstošo dzīvnieku reģistrēšanu ciltsgrāmatā,

17.4 Audzēšanas programmā iesaistītā ganāmpulka īpašnieka tiesības un pienākumi 4.pielikumam,

17.5 Ganāmpulka īpašnieks, kurš neievēro audzēšanas programmas kārtību un pienākumus, tiek brīdināts par pieļautajām neatbilstībām. Pēc atkārtotu brīdinājumu neievērošanas par neatbilstību izlabošanu, ganāmpulka īpašnieku izslēdz no programmas realizēšanas.

17.6 Latvijas brūnās - LBSDz šķirnes govju audzēšanas programmu īsteno visā Latvijas teritorijā un tā attiecas uz ganāmpulka īpašniekiem, kuri pievienojušies tās īstenošanai un veic snieguma pārbaudi LBSDz šķirnes govīm.

Pamatojums šķirnes saglabāšanas valsts finansiālajam atbalstam

Dzīvnieku īpašniekiem un ciltsdarba organizācijām pamatuzdevums ir veidot intensīvi ražojošas piena šķirnes govīs. Par galveno uzskatot, lielākas produktivitātes iegūšanu un laba eksterjera veidošanu, pielietojot dažādu citu šķirņu izmantošanu, lai uzlabotu un pārveidotu vietējās govīs par augstražīgām piena ražotājām. Taču vietējo šķirņu ģenētisko resursu saglabāšanas pamatnosacījums ir šķirnes saglabāšana ar tikai tai raksturīgajām pazīmēm. Šie abi iepriekš minētie viedokļi ne vienmēr saskan. Dzīvnieki, kas iekļauti šķirnes saglabāšanas programmā ne vienmēr ir lielākie piena ražotāji, to galvenais uzdevums ir būt tipiskiem šķirnes pārstāvjiem.

Tāpēc ganāmpulku īpašniekiem, kuru dzīvnieki iekļauti šķirnes saglabāšanas programmā, ir jāsaņem piemaksa, par ieguldīto darbu, valstiski nozīmīgu šķirņu dzīvnieku audzēšanā un saglabāšanā. No šādiem dzīvniekiem saražotās produkcijas vērtībai kopā valsts atbalstu jābūt līdzvērtīgai intensīvi ražojošu dzīvnieku produktivitātes vērtībai.

Vietējās šķirnes dzīvnieku saglabāšanā papildus darbu veic arī ciltsdarba organizācija, kārtojot atsevišķus uzskaites, dzīvnieku izlases, pavairošanas, vērtēšanas un speciālu pārojumu veidošanas jautājumus.

Rezultātā, šādā papildus ieguldītā darbā, ko veic ciltsdarba organizācija, rodas zināmi izdevumi. Šādu izdevumu segšanai, šķirnes dzīvnieku saglabāšanas programmas ietvaros, jābūt paredzētam finansiālam atbalstam no valsts puses.

Ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijas iepērk īpaši nozīmīgus vaislas buļļus šķirnes saglabāšanas mērķu realizēšanai. Šādi vaislas buļļi izmantojami galvenokārt tikai saglabāšanas programmas iekļauto dzīvnieku pavairošanai, kas kopumā ir neliels dzīvnieku skaits. Taču buļļu iepirkšana, izaudzēšana un spermas ražošana nelielā apjomā sastāda ievērojamas izmaksas, kuras jākompensē no šķirnes dzīvnieku saglabāšanas programmas uzturēšanas līdzekļiem.

Pielikums Nr. 1

SIA "Latvijas Šķirnes Dzīvnieku Audzētāju Savienībai"

PIETEIKUMS

par dzīvnieku iekļaušanu Latvijas brūnās šķirnes govju ciltsdarba programmā

Novads _____ pagasts _____
Saimniecība _____ reģ.Nr _____ gan.reģ.LV _____

Vai dzīvnieka īpašnieka:

Vārds, uzvārds _____ pers.kods _____ gan.

Reģ.LV _____

Lūdzu izskatīt iespēju un izvērtēt šādus dzīvniekus iekļaušanai LB šķirnes govju ciltsdarba programmā:

PIRMO REIZI programmā iekļauti dzīvnieki					ATKĀRTOTI programmā iekļauti dzīvnieki			
Nr.p .k	Identitātes Nr.	Vārds	Govs VCG	Telīte dzim usi	Nr. p.k	Identitāte s Nr.	Vārds	VCG Nr

Pielikumā:

1) pirmo reizi iekļauto dzīvnieku, aizpildītas govju ciltskartītes kopiju _____ skaits.

- 2) kvīts kopija (priekšapmaksā ,atbilstoši izcenojumam, par dzīvnieku),
 pārskaitījums jāveic uz konta
 Nr. LV 08 UNLA 0001400469686,kods Nr UNLALV2X001,
 SEB Banka reģ. Nr 000313462,nodokļu maksātājs LV 40003134620
- 3) pieteikumu un līgumu sūtīt pēc adreses :
SIA”Latvijas Šķirnes Dzīvnieku Audzētāju Savienība”
Republikas laukums 2, Rīga, LV 1010

Datums _____

Īpašnieka: telefons _____ e-pasts _____

Adrese _____

Paraksts _____/atšifrējums/ _____

Pielikums Nr 2

Izmantojamie vaislas bulļi Latvijas brūnās šķirnes saglabāšanai

Asinība virs 75% LB

23 bulļi

VCG №	Bullis	T + MT	CMAS
25036	Atoms Odins 100%LB	T=Ronis Odins 21923 MT=Narcis Odins 20569	K
26106	Gids Potrimps 94%LB 6%DS	T = Plīvuris Potrimps 21452 MT=Rings Potrimps 21573	S
27711	Apinis Ullors 75%LB 25%DS	T = Barons Ullors 24558 MT=Velis Potrimps 24716	K
28174	Efīrs Potrimps 81%LB 19%DS	T=24887 Vīters Potrimps MT=24714 Dēmons Rudme	L
28441	Brīģis Potrimps 87%LB 13%DS	T = Vīters Potrimps 24887 MT=Ronis Odins 21923	S
28536	Rokko Ullors 87%LB 13%DS	T=25683 Unikums Ullors MT=23005 Dairis Odins	L
28607	Lācis Potrimps 100%LB	T = Gids Potrimps 26106 MT=Rasis Odins 23308	S
28785	Railis Ullors 87%LB 38%DS	T=25683 Unikums Ullors MT=23005 Dairis Odins	K S
28847	Dimants Ullors 87%LB 13%DS	T = Unikums Ullors 25683 MT= Barons Ullors 24558	S
28915	Tituls Ullors 75%LB 25%DS	T=25415 Zītaris Ullors MT=22477 Dūksnājs Rudme	L
28976	Muskatieris Potrimps 75%LB 25%DS	T = Gids Potrimps 26106 MT=Ejlekers Alojietis 21625	S
29111	Rītiņš Potrimps 75%LB 25%DS	T = Gids Potrimps 26106 MT=Feniņš Rudme 24969	L
29298	Javors Potrimps	T = Gids Potrimps 26106	K

94%LB 6%DS	MT= Lauks Ullors 25335	
30315 Dekors Potrimps 87.5%LB 12.5%DS	T = Gepards Potrimps 27228 MT=Āķis Rekss 26283	S
30404 Dimors Potrimps 94%LB 6%DS	T = Gepards Potrimps 27228 MT=Sēlis Rekss 20691	S
30077 Dradzis Ullors 81%LB 19%DS	T = Lauks Ullors 25335 MT=Āķis Rekss 26283	S
30755 Disnejs Ullors 87.5%LB 12.5%DS	T = Apinis Ullors 27711 MT= Gids Potrimps 26106	S (pajetes)
30948 Lins Potrimps 81%LB 19%DS	T = Efirs Potrimps 28174 MT=Lauks Ullors 25335	L
30992 Tallo Ullors 81,2%LB 18,75%DS	T- Pamirs Ullors 28183 MT- Vakants Ullors 26936	S (pajetes)
31672 Vilnis Potrimps 78%LB 22%DS	T= Lins Potrimps 30948 MT= Hidris Ullors 29176	L (pajetes)
31726 Riksis Potrimps 85,15%LB 14,85%DS	T=Lins Potrimps 30948 MT=Grāfs Ullors 31145	S (pajetes)
31788 Monro Ullors 79,69%LB10,93%DS9,38%AN	T=28536 Roko Ullors MT=28991 Drošais Potrimps	L (pajetes)
31823 Riko Potrimps 75,39%LB 24,61%DS	T= Vilnis Potrimps 31672 MT= Līgo Rudme 28741	S (pajetes)

Asinība no 50 – 75% LB 25bulļi

VCG № Bullis	T + MT	CMAS
28314 Atāls Rudme 63%LB 37%DS	T= 25560 Loris Rudme MT=25043 Zims Ullors	L
28803 Viksis Odins 62%LB 25%DS 13%AN	T = Zirnis Odins 28038 MT= Furgons Rudme 24670	K S
28814 Ronis Potrimps 62%LB 38%DS	T=26106 Gids Potrimps MT=26402 Elis Ejlekers	L
28842 Saunis Ullors 56%LB 25%AN 19%DS	T=25335Lauks Ullors MT=25308 Reiners Cirrus	L
28902 Amīns Ejlekers 50%LB 50%DS	T=26481 Karvis Ejlekers MT=22616 Ogris Grandis	L
28973 Murklis Rudme 56%LB 44%DS	T = Loris Rudme 25560 MT=Briljants Ullors 24904	L
29430 Ilūkstis Ullors 62%LB 25%AN 13%DS	T = Lauks Ullors 25335 MT=Salnis Cirrus 26933	L
29438 Lellis Potrimps 64%LB 28%AN 11%DS	T = Gids Potrimps 26106 MT= Turīns Cirrus 25315	S
29543 Pārslis Ullors 50%LB 50%DS	T = Barons Ullors 24558 MT= Baritons Ullors 24930	K
30337 Estēts Ullors 69%LB 25%AN 6%DS	T = Apinis Ullors 27711 MT= Asso Banko 26619	K
30339 Demons Ullors 63%LB 37%DS	T = Apinis Ullors 27711 MT=Karvis Ejlekers 26481	L
30413 Finišs Ullors 69%LB 31%DS	T = Apinis Ullors 27711 MT=Zītars Ullors 25415	S
30736 Celms Rudme 62.5%LB 37.5%DS	T = Fonets Rudme 27150 MT= Gids Potrimps 26106	S
30802 Lepnums Ullors 56%LB 25%AN 19%DS	T = Bajārs Ullors 27523 MT= Barsis Banko 26620	S
30855 Epilogs Rudme 50%LB 50%DS	T = Tango Rudme 27881 MT=Kambols Rudme 27626	K
30883 Lofs Potrimps	T =Gepards Potrimps 27228	K

62%LB 38%DS	MT= Lauks Ullors 25335	S
31174 Seims Odins 65.6%LB 21.9%DS 12.5%AN	T = Viksis Odins 28803 MT=Gids Potrimps 26106	L
31222 Cements Ullors 59.3%LB 25%AN 15.7%DS	T = Dimants Ullors 28847 MT=Barsis Banko 26620	L
32197 Gaiziņš Potrimps 76.376 LB, 23.24%DS	T- Lopfs potrimps 30883 MT- Rokko Ullors 28536	K
32196 Gulivers Ullors 77.84% LB, 22.16%DS	T- Tituls Ullors 28915 MT- Vilnis Potrimps 31672	K
32178 Namejs Odins 58.57%lb, 35.18%DS, 6.25%AN	T- Viksis Odins 28803 MT-Amīns Ejlekers 28902	K
32169 Rembo Ullors 64.67%LB, 25396%DS, 9.37%AN	T- Lepnums Ullors 30802 MT-Monro ullors 31788	K
32168 Rojs Rudme 63.28%LB 36.72%DS	T-Murklis Rudme 28973 MTRokko ptrimps 31823	K
32159 Zemgus 65.92%LB, 34.08%DS	T-Attāls Rudme 28314 MT-Sems odins 31174	S
32147 Vilsons Potrimps 71.30 %LB, 28,7DS	T- lofs Potrimps 30883 MT- Viksis odins 28803	S

3.pielikums

IZCELSMES APLIECINĀJUMS															
DZIVNIEKS:				TĒVS:				TĒVA TĒVS:							
Vārds:				Vārds:				Vārds:							
ID Nr.				ID Nr.				ID Nr.							
Šķirne:				Šķirne:				Šķirne:							
Dzīšanās dat.				Dzīšanās datums				Dzīšanās datums							
Dzimums:															
Suga		Bos taurus													
APSEKĻOŠANA:			DATUMS:			MĀTE:			TĒVA MĀTE:						
BULLIS			Vārds			Vārds			Vārds						
Vārds						ID Nr.			ID Nr.						
ID Nr.						Šķirne:			Šķirne:						
Šķirne:						Dzīšanās datums			Dzīšanās datums						
Dzīšanās datums						Ražība:									
			Lakt.			Piens kg			Tauku %						
						Tauku kg			Olb %						
						Olb kg									
TĒVS:						MĀTES TĒVS:									
Vārds:				Vārds:				Vārds:							
ID Nr.				ID Nr.				ID Nr.							
Šķirne:				Šķirne:				Šķirne:							
Dzīšanās datums				Dzīšanās datums				Dzīšanās datums							
MĀTE:						MĀTES MĀTE:									
Vārds:				Vārds:				Vārds:							
ID Nr.				ID Nr.				ID Nr.							
Šķirne:				Šķirne:				Šķirne:							
Dzīšanās datums				Dzīšanās datums				Dzīšanās datums							
AUDZĒTĀJS		IPAŠNIEKS		 <p>Izsniedza: Latvijas Šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība LV40003134620 Rīga LV1010 Latvija</p>				MĀTES MĀTE:							
LV		LV						Vārds:				Vārds:			
s-ba								ID Nr.				ID Nr.			
novads								Šķirne:				Šķirne:			
Latvija		Latvija		Apliecinājuma:				Izsniedza: personas vārds uzvārds							
				reģistrācijas Nr.				Paraksts							
				izsniegšanas datums:											

Tiesības un pienākumi dzīvnieku audzētājam, kurš piedalās izvēlētās audzēšanas programmas īstenošanā

1. Tiesības:

- 1.1. piedalīties audzēšanas programmas izstrādē un pilnveidošanā,
- 1.2. izmantot valsts apmaksātos ciltsdarba pakalpojumus (dzīvnieku ierakstīšanai ciltsgrāmatā, dzīvnieku lineārai vērtēšanai, dzīvnieku pāru atlasei),
- 1.3. saņemt vaislas dzīvnieku sertifikātus,
- 1.4. veikt vaislas dzīvnieku tirdzniecību,
- 1.5. piedalīties sniegumu pārbaudēs un vaislas dzīvnieku ģenētiskajā izvērtēšanā,
- 1.6. saņemt vaislas dzīvnieku ģenētiskās izvērtēšanas rezultātus,
- 1.7. kļūt par audzētāju apvienības biedru,
- 1.8. atteikties no dalības audzēšanas programmās par to rakstiski informējot audzētāju organizāciju.

2. Pienākumi:

- 2.1. nodrošināt izvēlētās audzēšanas programmas īstenošanu,
- 2.2. ievērot dzīvnieku audzēšanas likumā un normatīvajos aktos noteiktās prasības dzīvnieku audzēšanā un izmantošanā,
- 2.3. sekmēt izvēlētās šķirnes dzīvnieku audzēšanu un pavairošanu tīršķirnē,
- 2.4. izvairīties no neplānotas šķirnes dzīvnieku krustošanas